

očekivani i službeni katekizam za mlade u talijanskoj crkvenoj zajednici. Bio je to samo letimičan pregled tematske strukture, ali i najava opširnijeg prikaza, što upravo i činimo.

O tom je katekizmu već bilo govora 1969. godine, no konačno odobrenje za taj pothvat daje tek IX. opće zasjedanje Talijanske biskupske konferencije krajem svibnja 1972. godine.

Brigu oko priredbe tog katekizma preuzima talijanski episkopat, tj. Vijeće za nauk vjere, katehezu i kulturu. Svjesni važnosti takvog pothvata, kao i odgovornosti za religiozni život i rast talijanskih mladih naraštaja, priređivači ovog katekizma radili su dugo, svestrano i uporno. Nakon mnogih istraživanja, zamišljenih postavki s obzirom na sadržaj i strukturu, analiza i revizija, konačno je objavljen polovicom svibnja ove godine pod naslovom: »NON DI SOLO PANE« (Ne samo o kruhu), kao izdanje Talijanske biskupske konferencije.⁹

Koja je vrijednost ovog Katekizma i što on nudi, zapitat će se mnogi katehete, župnici, pastoralni radnici, svi koji su u neposrednom dodiru i radu s mladima, pa i sami mladi koji su zainteresirani za vjeru i kojima je katekizam upućen. Možemo pretpostaviti da će se za taj katekizam zainteresirati i neki najbliži susjedi koji čeznu za pomagalima takve vrste.

Već na samom početku moramo reći da je gotovo nemoguće dati iscrpan prikaz ovog katekizma na tako malo stranica koliko je predviđeno u časopisu. Zato ćemo se uglavnom osvrnuti na antropološko-teološke sadržaje.

Pri čitanju i analizi teksta, kao i pri samom citiranju služili smo se, zbog zakašnjelog objavljivanja katekizma, rukopisom, tj. tzv. »PRO MANUSCRIPTO« iz 1978. godine, te dodatnim i revidiranim 16., 17. i 18. poglavljem. Budući da se, u odnosu prema rukopisu, u konačnoj reviziji teksta radilo samo o nekim neznatnim tehničkim, jezičnim i stilskim ispravcima i nadopunama, bit sadržaja i poruka katekizma ostala je ista.

Općenito govoreći, glavni cilj ovog katekizma izražen je u tri njegova najvažnija dijela: 1. »U traženju«, 2. »Isus Krist« i 3. »Novi život«. Sva tri dijela raspoređena su u 23 poglavlja. Valja odmah naglasiti da ovaj katekizam nema toliko za svrhu da iznese ono što mladi kršćanin treba da vjeruje, nego više da smisaono i jedinstveno prikaže vjeru Crkve i lik Isusa Krista, smještavajući ga u cjelokupnu stvarnost života i ljudske kulture.

U ovom katekizmu za mlade, moderna kultura zamišlja se kao »ispitana« u svjetlu vjere, budući da suvremena kultura često »ispituje«, niječe ili odbacuje vjeru, umjesto da je »sluša«. Globalna logika ove tematike iznesena je

NE SAMO O KRUHU »NON DI SOLO PANE« talijanski katekizam za mlade

Priredila: Biskupska komisija za nauk vjere, katehezu i kulturu

Izdaje: Biskupska konferencija Italije (CEI) Rim 1979

Uvod

Već u prošlom broju ovog časopisa donesen je kratak osvrt na novi, dugo

u prvom dijelu katekizma pod pojmom traženja. U drugom dijelu sažeto se iznosi misterij kršćanstva i osobe Isusa Krista, dok je u trećem dijelu govor o novom životu kao punini religiozno odgojnog faktora.

»Naša temeljna želja« (navodi se u predstavi katekizma) »bila je da se pomogne ispravno shvatiti i zahvatiti prava drama mladih; da se nadvise nejasne i dvolične metode kojima se mladi privlače; te da se osmisli pitanje iskrenosti i istine, koje se naročito pojavljuju među novijim generacijama; da se počne dalje od suvremenih metoda, žurbi, provizornosti, sentimentalizma te Isus iskreno i jasno predstavi kao ideal«.¹

Kao temeljna karakteristika ovog katekizma za mlade na prvi pogled upada u oči shvaćanje čovjeka kao biće odnosa, veza, komuniciranja, zajedništva s drugima, jer baš to je ono što ga čini vrijednim u svim njegovim osnovnim dimenzijama.

Evo nekih osnovnih sadržajnih postavki ovog katekizma:

Čovjekov izvor

Čovjek, prema ovom katekizmu, ima svoj izvor u Bogu; točnije rečeno, on proizlazi iz Riječi, tj. od Sina Božjeg, jer je od samog početka čovjek nje-

gova slika.² Čovjek je, dakle, od svojih prvih trenutaka obilježen odnosima religioznog karaktera, jer je Riječ temeljni, prvi i posljednji uzrok njegova postojanja. Taj odnos, temeljna veza čovjeka i Riječi, uglavljuje se u jednoj drugoj vezi i zajedništvu, »u tajni Boga i u postojećim odnosima Oca i Sina, u otajstvu Trojstvenog bića. Bog je živo jedinstvo, koje se očituje u odnosima ljubavi i spoznaje«.³ »Od tog jedinstva mi smo obuzeti i u njemu smo pozvani sudjelovati«.⁴

Čovjekovo ustrojstvo

Otajstvena povezanost čovjeka s Bogom temelji i oblikuje njegovu narav. Na to, čini nam se, katekizam stavlja naglasak kad tvrdi da ljudska narav nije samo tijelo ili biološki aparat, nego »ljudsko biće u svojim najdubljim i neotudivim svojstvima«.⁵ Sav uspjeh čovjeka, život i psihologija nose u sebi biljeg odnosa s Bogom koji ih temelji. »Bog je«, naglašava katekizam, »ostavio trag u našem srcu«.⁶ »Božja misao prva je čovjekova misao, on je jedini izvor svake ljudske misli«.⁷ Bog je »onaj koji vječno brani tajnu našeg nesigurnog putovanja«.⁸ »Da čovjek spozna posljednje zna-

čenje svoga života, treba da bude svjestan svoje ovisnosti o Bogu i povjeriti se njegovoj ljubavi«.⁹ Još točnije, čovjekovo događanje je kao odijeljeno od svog korijena sve dotle dok ne prihvati Riječ kao svoju istinu.¹⁰ Samo u Riječi ljudi mogu naći život i svjetlo...

Grieh — povijesna stvarnost

»Svaki je čovjek na neki način u svom vladanju i dubinskim mislima solidaran sa zajedničkom poviješću čovječanstva koja je u svom izvoru okarakterizirana nevjernošću prema Bogu«.¹¹ Izvor grijeha zato »prethodi osobnim odlukama«.¹² Ovdje je riječ o jednoj drugoj vezi, koja toliko uvjetuje čovjeka: o solidarnosti s drugim čovjekom, s prošlom generacijom; o vremenitosti u kojoj čovjek živi svoj odnos s Bogom u dramatskom obliku. Posljedice su poznate svim ljudima, jer su to uglavnom »žalosna iskustva svakog čovjeka«. »Zloća i ljudsko nepovjerenje sprečavaju i izobličuju ljepotu života — koju je Bog darovao čovjeku. Ispunjava ga nemirom, tugom, strahom, nasiljem i želiom za gospodarenjem«.¹³ To je žalosna stvarnost trpljenja i boli, koja se provlači kroz svu povijest: poremetivši svoj odnos s Bogom i uništivši pravu vezu sa Stvoriteljem, čovjek se

¹ DEL MONTE A., *Il »catechismo« per la comunità ecclesiale italiana, Note di pastorale giovanile 13 (1979) 1, str. 26.*

² *COMMISSIONE EPISCOPALE... Non di solo pane,...* br. 16, 6; 16, 4.

³ *Usp. Isto, br. 16, 6.*

⁴ *Isto, br. 16, 6.*

⁵ *Isto, str. 303.*

⁶ *Isto, str. 40.*

⁷ *Isto, br. 16, 3.*

⁸ *Isto, str. 31.*

⁹ *Isto, br. 16, 4.*

¹⁰ *Isto, br. 16, 4.*

¹¹ *Isto, str. 86.*

¹² *Isto, str. 85.*

¹³ *Isto, str. 311.*

samoranjava. Upravo iz toga proizlaze smetnje unutar ljudskih odnosa...

Otkupitelj čovjeka

Antropologija koja isključuje Isusa Krista iz čovjekova života postaje ono što je tijelo bez glave. Isus Krist je najljepši uzor ljudskog života, »spasitelj o kojem ovisi naše spasenje«,¹⁴ čitamo u katekizmu. Isus naviješta ljudima Kraljevstvo Božje i poziva ih na obraćenje. Ovdje smatramo vrlo značajnim slijedeći izričaj: »Navještanje kraljevstva Božjeg odvija se u znaku radosti; ponovno povraćeno veselje za životom očituje 'slavu' Isusa.«¹⁵

Krist koji u ljudskoj duši čini zaokret prema obraćenju definitivno i potpuno usmjeruje čovjeka prema Bogu i dovodi ga izmirenju sa sobom i s drugima, sa životom. Katekizam nadodaje tomu i slijedeće: »Kraljevstvo se Božje jasno očitovalo u pobjedi Isusa nad smrću.«¹⁶ On s jedne strane umire »radi naših grijeha«,¹⁷ a s druge strane i u »našu korist, jer smo grešnici.«¹⁸ Tim činom Isus unosi u ljudsku stvarnost jednu novu dimenziju: otkupiteljsku solidarnost, koja je plod Božje ljubavi prema nama.

Za Isusa »smrt je prijelaz u jedno novo zajedništvo sa svojima.«¹⁹ Svoju

smrt Isus je pretvorio u dar za sve ljude da bi se »nahrinili životom i novim zajedništvom.«²⁰ Od njega moramo naučiti »slijediti ga u najtežoj kušnji i u darivanju vlastitog života poradi ljubavi.«²¹

Čovjek otvoren Kristu

»Ne živi se bez vjere« — tvrdi katekizam. »Alternativa je prihvatiti Boga ili odabrati ono što nije Božje.«²² Zbog čega se čovjek odlučuje za ili protiv Boga i njegova poslanika Isusa? Sve stoji u slobodnom ljudskom činu, govori nam katekizam. Postoje izvanjska ljudska djela koja vode čovjeka vjeri, ali i odlučujući faktor da se Krist iznutra prihvati ili odbije. Evo kako se o tome izražava katekizam: »... Odgovor žive vjere ili nevjere što su ga davali Isusovi suvremenici nije proizlazio jednostavno iz djela, nego također i prije svega, iz osobnih stavova koje je svatko zauzimao nasuprot njegovih djela.«²³ Sama čudesa nisu bila niti jesu odlučujuća. Vjera »više nego li od prisile, što izvanredni fizički događaj djeluje na razum, ovisi o prepoznavanju unutarnje i objavljene istine u riječima Isusovim.«²⁴ S obzirom na situaciju čovjeka u sadašnjem trenutku napominje se u katekizmu slijedeće: »Samo kad ti, čovječe, odlučiš ot-

voriti oči prema onome što je dalje od ovoga što možeš iskusiti kao odgovarajuće svojim materijalnim potrebama, moći ćeš shvatiti koji je smisao dolaska Sina Božjega među ljude.«²⁶ Kako se vidi, korak treba da bude naš. On je usmjeren »svetištu« slobode o kojoj ovisi prva i najvažnija odluka, ljudski čin što ga otvara ili ne zajedništvu i radikalnoj vezi s Isusom Kristom.

Kršćanska avantura

Kad čovjek jednom prihvati Krista i stupi s njim u susret, to se osjeti u cijelom njegovu životu, jer je izbor vjere veoma zahtjevan i temeljit. »On nije jedan od dodatnih izbora što ga čovjek čini prije svog susreta s Kristom; on pokreće sve druge izbore i odluke i podlaže ih tako da se započne osobni pravi put iz početka.«²⁷ S druge strane, s obzirom na potpuni pristanak uz Krista, vjera je »izbor sposoban sačuvati ljudsku egzistenciju i u raspršenju i u različitosti.«²⁸ »Vjera može vratiti ljudskom postojanju ono jedinstvo, sigurnost za kojom čovjek općenito čezne.«²⁹ »Ona je princip ujedinjenja životne potpunosti.«³⁰ Ipak, to ne znači da je vjera brzopleti recept, rješenje svih životnih nepoznanica;³¹ »ona je tajnovita vrednota koja

¹⁴ Isto, str. 290.

¹⁵ Isto, str. 78.

¹⁶ Isto, str. 190.

¹⁷ Isto, str. 184.

¹⁸ Isto, str. 184.

¹⁹ Isto, str. 163.

²⁰ Isto, str. 162.

²¹ Isto, str. 165.

²² Isto, str. 218.

²³ Isto, str. 47.

²⁴ Isto, str. 93.

²⁵ Isto, str. 209.

²⁶ Isto, str. 27.

²⁷ Isto, str. 213.

²⁸ Isto, str. 279.

²⁹ Isto, str. 278.

³⁰ Isto, str. 337.

³¹ Isto, br. 16, 3.

se svakodnevno može steći nadvladavajući uvijek nove sumnje, sablazni, poteškoće, i uloživši u taj pothvat sve naše rezervne snage razuma, volje i odvažnosti.³² I zbog čega sve to? Razlog bi mogao biti ovaj: vjera nije posjedovanje, nego međusobni odnos i zajedništvo. Jer je ljudska osoba misterij neovisnosti i slobode, njezino je posjedovanje nestalno, ali i osvojivo.

Crkva

Vjera u Krista, kako je već rečeno, doživljava se posredstvom ljudskih odnosa, zajedništvom i ljubavlju s bližnjima. »Novi kršćanski život put je nasljedovanja Isusa Krista. Dapače, to je put na kojem nas prate mnoga braća, to je put koji vodi ljubavi svakog brata čovjeka. Novi život je crkveni život.«³³ Crkva je, zapravo, čovječanstvo izmireno s Bogom i sa samim sobom u Kristovoj ljubavi.

Katekizam »*Ne samo o kruhu*« naglašava neke ključne vidove: temeljni zakon koji je u Crkvi na snazi jest recipročna ljubav. Njegova originalnost pojavljuje se ako se on usporedi s ostalim ljudskim zakonima. Dok su ovi »najviše sposobni postaviti granicu ljudskoj sili te spriječiti da se ljudi ubijaju, bez doživljavanja nekog suživota s »bližnjima«,»³⁴ »u novom zakonu postao je bližnji onaj ko-

ji me traži; njegova potreba jedna je od obveza moje odgovornosti, njegovi grijesi i slabosti traže moju pomoć, a ne osvetu.«³⁵ S druge strane, odnos solidarnosti s bližnjim stavlja nas u vezu s Bogom. »Kršćanin živi svoje zajedništvo s Bogom povijesnim posredništvom zajedništva s braćom u vjeri.«³⁶ »Ocu se možemo vratiti samo noseći zajedno teret jedni drugima.«³⁷

Katekizam se još osvrće na funkciju hijerarhije u tijelu crkvenog zajedništva. Ta funkcija je u službi braće ljudi da ih »pouči da budu protagonisti u složnom djelu zajedništva«;³⁸ nosioci hijerarhije u službi neposrednosti odnosa među vjernicima i Bogom.³⁹ »Oni nisu osobe posredništva koje treba da delegiraju upravu odnosa s Bogom, što se osobno ne bi moglo živjeti.«⁴⁰ Prema toj slici, nadodaje katekizam, »središte Crkve kao tajne jest svaka mjesna vjerska zajednica.«⁴¹ Napominje i to da je »Crkva prije svega mjesna vjerska zajednica okupljena oko euharistijskog stola, ali da proširuje vršenje zajedništva i bratske odgovornosti i izvan trenutnog slavlja.«⁴² Logično bi bilo zaključiti da se više naglašava međusobni odnos, a ne toliko sama organizacijska i strukturna veza.

³⁵ Isto, str. 288.

³⁶ Isto, br. 18, 4.

³⁷ Isto, str. 233.

³⁸ Isto, br. 18, 4 bis.

³⁹ Isto, br. 18, 3.

⁴⁰ Isto, br. 18, 2.

⁴¹ Isto, br. 18, 4 bis

⁴² Isto, br. 18, 4.

Povijest

Za kršćanina vrijeme je »ispunjeno nadom u budućnost«,⁴³ a povijest je povijest spasenja.«⁴⁴ Spasenje je, kako navodi katekizam, stvarnost bitno uvjetovana ili odlukom međusobnih odnosa.

Iako je istinito da će »novo nebo i nova zemlja biti plod našeg truda«,⁴⁵ kraljevstvo Božje još uvijek nije rezultat ljudskog napretka, niti svršetak prema kome je usmjeren »zajednički hod čovječanstva«. ⁴⁶ Ono »nije jedan program koji čovjek može čanje u koje svijet može ostvariti, nego Božje obezamo vjerovati i njemu se nadati.«⁴⁷

Ovdje nalazimo čovjeka u odnosu prema drugomu, konkretno prema Bogu. Bog nudi spasenje, a čovjek to prihvaća kao dar. Kršćanin je, dakle, osoba radikalnog susreta i zajedništva, biće slobode i nade, stvorenje služenja istini i prihvaćanja istine.

Sve ovo već su odavno poznate pretpostavke. Ipak, u ovom katekizmu, one svojim stilom, počestim kulturnim naglascima, pa čak i s malo polemike daju dojam svježine.

Osvrti na problematiku mladih čine nam se lutajući i mjereni, tako bar izgleda, nekim vječnim parametrom. Sve u svemu, ovaj katekizam ipak zna-

⁴³ Isto, str. 348.

⁴⁴ Isto, str. 349.

⁴⁵ Isto, str. 356.

⁴⁶ Isto, str. 353.

⁴⁷ Isto, str. 353.

³² Isto, br. 16, 3.

³³ Isto, br. 18, 1.

³⁴ Isto, str. 286.

či vrijedan doprinos kulturnom dozrijevanju religiozne problematike u ovim posljednjim desetljećima talijanske crkvene zajednice.

Jure Musa

